

КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ ТУРЛАРИ БИЛАН АЛОҚАДОРЛИГИ

Ахмедов Азизбек Муроджон ўғли

*“Бухгалтерия ҳисоби ва аудит” кафедраси ўқитувчиси,
Наманган муҳандислик технология институти*

Аннотация. Мазкур мақолада мамлакатимизда фаолият олиб бораётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг хизмат кўрсатиш соҳасининг иқтисодий фаолият турлари билан алоқадорлиги тўғрисида фикр юритилган.

Калит сўзлар: Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, аҳоли даромадлари, хизматлар соҳаси, даромадлар, харажатлар, ижтимоий соҳа, прогнозлаштириш.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни иқтисодиётни ривожлантириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини оширишда муҳим омилдир. Ушбу соҳа вакиллари ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш мақсадида сўнгги йилларда Президентимизнинг элликдан ортиқ фармон ва қарорлари қабул қилинди. Жумладан, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини давлат рўйхатидан ўтказиш, турли рухсатномалар олиш ва бошқа кўплаб хизматлар тартиб-қоидалари соддалаштирилди. Бу борада қулайлик яратиш учун Давлат хизматлари агентлиги ва унинг жойлардаги марказлари ташкил этилди. Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакил (Бизнес-омбудсман) лавозими жорий қилинди.

Бугунги кунда республикамиз ижтимоий-иқтисодий ҳаётида иқтисодиётни ислоҳ қилиш ва модернизациялаш жараёнлари кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик билан бир қаторда хизмат кўрсатиш соҳасининг янада ривожланишини таъминлашга қаратилган. Ушбу соҳанинг улуши ялпи ички маҳсулотда, иқтисодиётда банд бўлганларнинг таркибида, давлат бюджетига тўланадиган солиқларда, янги иш ўринларини яратиш, мамлакатимиз ички бозорини истеъмол моллари билан тўлдиришда кескин ошиб бормоқда ва келажакда ҳам бу жараённинг давом этишига қаратилган юридик-меъёрий асос яратилган.

Хизматлар соҳасининг мамлакатимиз иқтисодиётидаги улушини кўпайтириш, жойларда хизматлар соҳасидаги мавжуд имкониятларни тўлиқ ишга солиш, хизматлар турларини кенгайтириш ва сифатини ошириш бўйича ўз ечимини кутаётган муаммоли масалаларни ҳал қилиш, мазкур йўналишда

тадбиркорлик субъектларини янада қўллаб-қувватлаш, уларнинг ғоя ва ташаббусларини рағбатлантириш мақсадида:

- иқтисодий ўсишни таъминлашда хизматлар соҳасини муҳим драйверга айлантириш ва 2023 йилга қадар хизматлар ҳажмини икки бараварга ошириш;

- аҳолига тайёр бизнес режалар ва лойиҳалар тақдим этиш, уларни касбга ўқитишдан тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйишгача бўлган босқичларни қамраб олувчи «комплекс хизматлар» кўрсатишни ташкил этиш;

- республикада хизматлар соҳасининг ривожланганлигини баҳолаш тизимини жорий этиш орқали давлат органлари ва ташкилотларининг бу борадаги фаолияти самарадорлигини ошириш ва мансабдор шахсларнинг масъулиятини кучайтириш;

- хизматлар соҳасида ортиқча бюрократик тўсиқларни бартараф этиш, ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб хизматлар турларини кенгайтириш, ҳудудларда, айниқса қишлоқ жойларда транспорт, молиявий, шунингдек, банк, туризм ҳамда савдо хизматлари қамровини кенгайтириш;

- республиканинг барча ҳудудларида мавжуд таълим ва соғлиқни сақлаш хизматлари салоҳиятини ошириш, уларнинг сифатини яхшилаш, бунда хусусий секторни жалб қилиш учун қулай иқтисодий ва инфратузилмавий шароитларни яратиш кабилар соҳани ривожлантиришдаги муҳим вазифлардандир.

Иқтисодиётни модернизациялаш ва аҳоли фаровонлигини ошириш шароитида хизмат кўрсатиш соҳасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари самарадорлигини ошириш бугунги кунда мамлакат иқтисодиёти олдида турган муҳим масалалардан биридир.

Хусусан, мулкчиликнинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи деб эътироф этилаётган хизмат кўрсатиш соҳасидаги кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари самарадорлигини оширишнинг истиқболлини белгилаш, ташкилий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш ва шу соҳада илмий жиҳатдан асосланган таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш ўта муҳимдир. Чунки бозор муносабатларини такомиллаштиришда, иқтисодиётни янада эркинлаштиришда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш, унинг натижасида мамлакат бюджети барқарорлигини таъминлаш, ялпи ички маҳсулотни (ЯИМ) ишлаб чиқариш, аҳоли бандлигини таъминлаш каби долзарб муаммоларни ҳал қилишга эришилмоқда.

2021 – 2022 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг МАҚСАДЛИ ПАРАМЕТРЛАРИ

Т / р	Хизматларноми	2020 йил	2021 йил	Прогн оз (фоиз)
-------------	---------------	----------	----------	-----------------------

		ҳажми, млрд. сўм	Ўсиш суръа т, фоиз	ҳажми, млрд. сўм	Ўсиш суръа т, фоиз	2022 Йил
	Жами хизматлар	218 853,50	102,3	284 165,40	119,5	128,6
	шу жумладан асосий турлари бўйича:					
1	Алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари,	12 885,90	115,3	17 755,10	126,4	133,6
2	Молиявий хизматлар,	45 817,20	125,6	59733,3	128	135,2
3	Транспорт хизматлари,	53 772,50	91,6	67 238,60	115,7	125,9
4	Яшашваовқатланиш хизматлари	5 878,50	86,5	8375,4	132,3	136,3
5	Савдо хизматлари	56 553,90	101,7	72 483,30	112,3	125,8
6	Кўчмас мулк билан боғлиқ хизматлар	6 089,70	91,1	8081,1	123,1	125,4
7	Таълим соҳасидаги хизматлар	9 073,00	107,4	12 021,80	130,8	128,7
8	Соғлиқни сақлаш соҳасидаги хизматлар	3 209,40	89,9	5105,9	128,5	136
9	Ижара хизматлари	4 172,10	98,9	5 351,00	118,7	125,3
1 0	Компьютерлар ва маиший товарларни таъмирлаш бўйича хизматлар	3 407,40	96,1	4680,5	122,9	124,5
1 1	Шахсий хизматлар	4 983,30	92,1	6 764,10	114,4	124,5
1 2	Меъморчилик, муҳандислик изланишлари, техник синовлар ва таҳлил соҳасидаги хизматлар	4 925,70	93,7	6306,8	117,9	123,8
1 3	Бошқа хизматлар:	8 084,70	98,3	10 268,50	113	123,2

Ҳозирги кунда хизматлар соҳаси иқтисодийнинг энг истиқболли ва жадал ривожланаётган тармоқларидан бири ҳисобланади. Кўрсатилаётган бозор хизматлари турларининг рўйхати жуда хилма-хил бўлиб, булар савдо ва транспорт хизматларидан тортиб молиявий, суғурта ва турли хил воситачилик хизматларидан иборат. Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотлар доирасида чора-тадбирларнинг давом эттирилиши хизматлар соҳасини жадал ривожлантириш имконини бермоқда. 1-жадвалда 2021 — 2023 йилларда Ўзбекистон Республикасида хизматлар соҳасини ривожлантиришнинг мақсадли параметрлари берилган бўлиб, хизматлар соҳасининг турлари бўйича 2021-2023 йилларгача бўлган прогнозлари амалга оширилган. Унга кўра 2021-йилда жами хизматларнинг ўсиши 120,7 фоизга ўсиши кутилган. Яқунда еса бу кўрсаткич 284165,4 млрд. сўмни ташкил қилиб, 129,8 фоизга ошди. Бу еса ўз навбатида соҳани ривожлантириш бўйича чора-тадбирлар ўз самарасини бераётганлигидан далолат беради.

Мазкур соҳани ривожлантириш учун маълум шарт-шароитларнинг яратилиши, солиқ, божхона ва бошқа тўловлар бўйича имтиёзларнинг белгиланиши, банк кредитларидан самарали фойдаланиш натижасида қисқа давр ичида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг сони тобора ошиб бормоқда. Лекин, бу борада айрим муаммолар мавжуд. Бунинг асосий сабаби кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятининг бугунги кун талабига мос иқтисодий механизмнинг яратилмаганлиги, улар фаолиятида иқтисодий воситалардан фойдаланиш, хўжалик юритувчи бошқа субъектлар билан иқтисодий алоқалари ва давлат ҳокимият органлари билан муносабатларининг такомиллашмаганлигидир.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хизматлар соҳасини ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори, 27.01.2022 йилдаги ПҚ-104-сон.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хизматлар соҳасини қўллаб-қувватлашга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони, 30.09.2021 йилдаги ПФ-6318-сон.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Хизматлар соҳасини жадал ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори, 11.05.2021 йилдаги ПҚ-5113-сон.
4. Ахмедов А.М. “Государственная поддержка услуг в Узбекистане” // Экономика и социум Россия, Саратов декабр 2021

5. Собиров О.О. Хўжалик юритувчи субъектларда бошқарув ҳисобини такомиллаштириш йўналишлари. / Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Тошкент, 2022 йил.
6. Ishimbayev R.N. “Criteria and princiole of carability”// Maista Przyslosci, November P 334-336
7. Султонов Ш.А. Хизмат кўрсатиш соҳасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик самарадорлигини оширишга таъсир этувчи омиллар ва уларнинг таснифи. // Сервис. – Самарқанд, 2010. № 1. – Б. 49-55.

Интернет ва статистика маълумотлари

1. <http://www.stat.uz>
2. <http://www.lex.uz>
3. <http://www.mineconomy.uz>